

**Euskara ikasi euskaldun
bihurtu?: Hitzun aktibo
bihurtzeko gakoak**

Estibaliz Amorrortu
Glotodidaktikako VI topaketa, Bilbo
2018/11/09

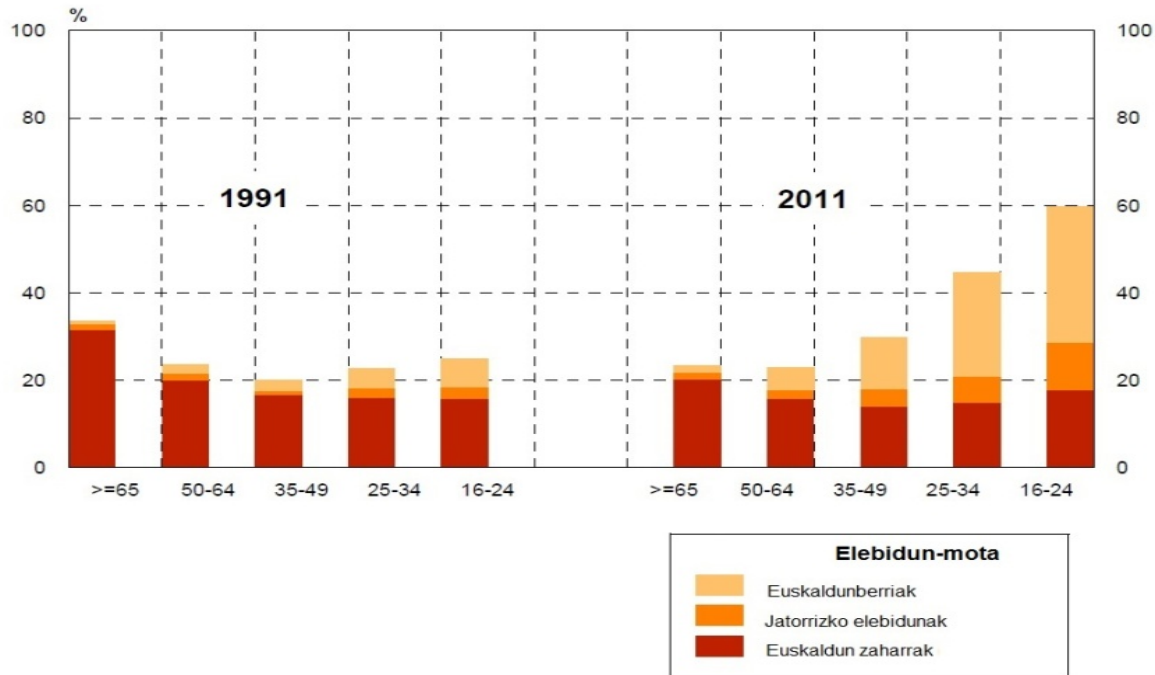
EGOERA Euskal Autonomia Erkidegoan

1981	Gaur (Eusko Jaurlaritza 2014)	2036 (20 urterako proiektzioa, E. <i>"Eta hemendik aurrera zer?"</i>)
% 22 (431.000 hiztun)	% 36,4 (749,182 hiztun) ◀25 urte: % 73,2	% 49,5 ◀25 urte: % 83,4

Azken 25 urteetan euskarak **300.000 euskal hiztun irabazi ditu** ("hiztun berriak"):
200.000 eskolaren bidez
100.000 helduen euskalduntzearen bidez.

Hiztun berriak: talde estrategikoa

Euskaldun zaharren, jatorrizko elebidunen eta euskaldun berrien bilakaera adinaren arabera (EAE, 1991-2011)



Iturria: *V. Inkesta Soziolinguistikoa -Laburpena* (Eusko Jaurlaritza 2012)

Hitzaldiaren helburuak:

- Hitzun berriak euskararen hitzun aktibo bilakatzea ahalbidetzen edo eragozten duten faktoreak ulertzea,
- Faktore horiek hitzunaren autokontzeptuan eta hizkuntza-identitatean zelan eragiten duten argitzea.

Euskal hiztun berriak: esperientziak, jarrerak eta identitateak

Ane Ortega
Esti Amorrortu
Jone Goirigolzarri
Jackie Urla

BizkaiLab

 **Bizkaia**
foru aldundia
diputación foral

 **Deusto**
Universidad de Deusto
Deustuko Unibertsitatea

Ikerketaren nondik norakoak

Hiztun berrien gaineko lehen ikerketa orokorra.

- Hiztun berri: euskara etxetik kanpo ikasi duena.
- Gaitasuna: C1 edo

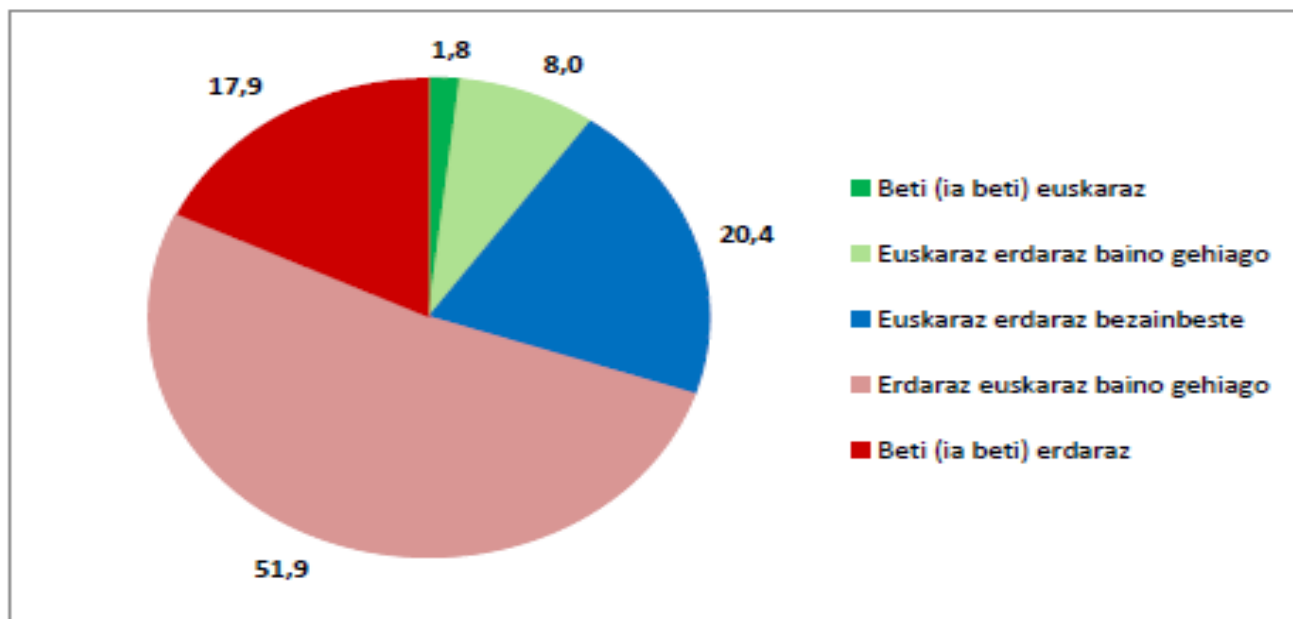
Emaitzak:

- Jarrera, esperientzia, hizkuntza erabilera eta hizkuntza identitatea.
- Hiztun berrien profil-tipologia.

Metodologia: ikerketa kualitatiboa + kuantitatiboa

Hiztun berrien ERABILERA

Euskararen erabilera-maila egunerokoan (%)



Mudantza kontzeptua

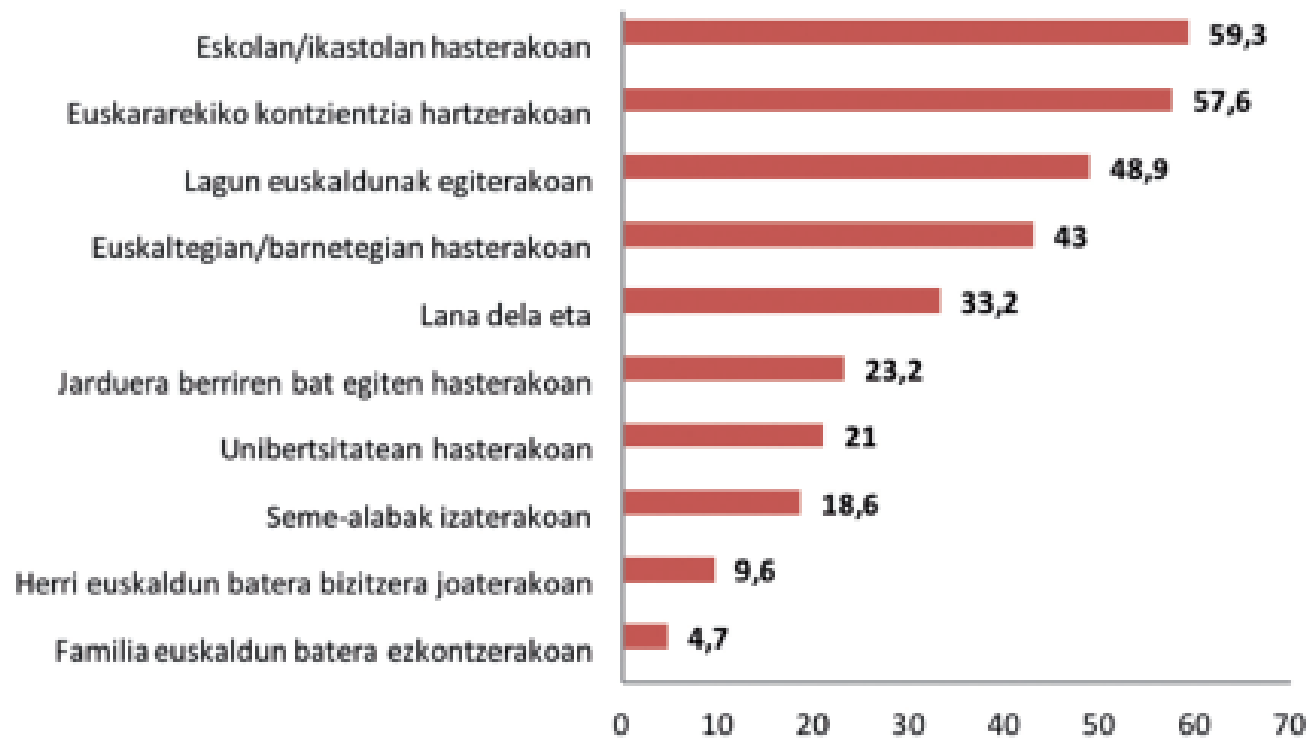
Banakakoek beraien erreperitorio linguistikoan aldaketa esanguratsuak burutzen dituzten momentu biografiko jakinak (Pujolar and González 2012).

Euskararen aldeko *muda burutzeko* **une** garrantzitsuak:

- Bizileku aldaketak: **herri euskaldun batera** bizitzen joatea
- **Bikote harreman bat** hastea
- **Guraso bilakatzea**
- **Harreman sare berriak egitea**: lagunak, lankideak, familia politikoa
- Euskararen egoera ahularen edota **banakakoaren arduraren kontzientzia hartzea** (bizitzan zehar edozein unetan)

24. grafikoa

Euskara modu aktiboan erabiltzen hasteko bizitza-momentuak (%)



Goazen gure partaideak ezagutzera...

Muda egin dutenak:

- (a) Testuinguru mesedegarrian bizi diren hiztun berriak.
- (b) Testuinguru oztopotzailean bizi diren hiztun berriak.

Muda egin ez dutenak:

- c) Testuinguru mesedegarrian bizi diren hiztun berriak.

MARIJOSE



- 41 urte.
- Bilboko.
- Euskara euskaltegian unibertsitatean zebilela.
- Saltoa: Bermeora (euskaldunak %75 inguru).
- Bermeotar euskaldun zahar batekin ezkondu.
- Bermeoko hizkera.
- Seme-alabei euskara baino ez.
- Euskaraz bizi da, bere jatorrizko familiarekin salbu.

Ordun, titulua atara eta gero beti mantendu izan dot harremana, euskeragaz harremana, eta gaur egun saiatzen naiz euskeraz bizitzen, ba, arlo guztietan, saiatzen naiz, zentzu guztietan. Ordun, gaur egun euskera da nire hizkuntza lehentasunarako, euskerak edozertan, eta seme-alabagaz be bai, nik dakot alaba eta semie, harremana euskerazkoa da, nire seme-alaben ama hizkuntza euskera da, nire gizonak euskeraz eitxen dau, gizonaren partez be bai familia osoa, orduan erderaz eitxen dugu nire familiarekin, nire partekoekin, gaur egun, normalien, bai telefonoz, bai, eurengan daguzenean, bai eurek datozenien, orduan geuretzako arrotza edo, arraroa dena edo, ba nire familia edo nire munduagaz kontaktuan gauzenean. Eta bueno, gaur egun, ba, ba, normalatasunez euskerarekin. Baina, claro, prozesua izan da, urtetako prozesua izan da.

(Marijose, Bermeo, 41 urte)

Marijose bezalako hiztunen ezaugarriak

- Testuinguru mesedegarrian bizi.
- Gizarte sare euskaldun garrantzitsuak : seme-alabekin, bikotearen familiarekin, lagunekin, harreman sozial arruntetan... euskaraz.
- Askok konpromisoa eta euskararekiko jarrera positiboa; beste batzuk, jarrera erreaktiboa izanda ere, testuinguruak eraginda, euskaraz.
- Oso gaitasun ona.
- Lekuan lekuko hizkera.

MUDANTZA egin dute.

LORETO



- 35 urte.
- Gasteizen bizi (euskaldunak %22).
- Gurasoak Burgosekoak.
- A ereduan ikasi; 16 urterekin euskaltegian; EGA atera zuen.
- Garaiko giroak eraginda hasi zen euskara ikasten.
- Garai batean bere euskara mailarekin gustura.
- Herri-administrazioan lan, eta lankideek ez dute ia erabiltzen.
- Lanetik kanpo erdaraz.
- Gaitasuna galtzen ari da eta frustrazioz bizi du egoera.

Nire **giroa erdalduna** da. Lanari begira ni saiatzen naiz baina jendea(k) paso egiten du. Hemen nire lankideek, zaila, da, zaila, da, (...) euskarara pasatzea da **plus bat eskatzea**, eta jendea ez dago prest. Orduan,(...), **damutzen naiz, gaizki sentitzen naiz**, uste dut gehiago egin dezakedala euskarari begira, baina ez daukat aukera handirik. Mintzalagun, ez dakit ezagutzen duzue, ba beti hartzen dut papera, bai aurten, aurten, baina egia esanda, gero milaka gauzetan sartuta nago eta ez daukat astirik. / Bilobarekin euskeraz bakarrik hitz egiten dut, (...) eta gero nik, adibidez ba adibidez lanean beti, osea, telefonoa hartzen dudanean beti esaten dut “Haurtzaintza zerbitzua, bai esan?” osea, beste aldetik euskaraz hitz egiten badu, nik jarraitzen dut euskaraz. Baina normalean jendea(k) hemen ez du erabiltzen. (...) Hori da nire, ez dakit nola esaten den euskaraz baina, *caballo de batalla*, dakigunok ez dugula bultzatzen.

(Loreto, Gasteiz, 35 urte)

Loreto bezalako hiztunen ezaugarriak

- Testuinguru soziolinguistiko ez mesedegarrian.
- Euskaltegian ikasi, ez dute ia-ia erabiltzen.
- Ikasketa prozesua utzita, gaitasuna galdu
- Gaitasun-mailarekin pozik ez.
- Batueraz.
- Batzuk barneko motibazioa eta kontzientzia; beste batzuk jarrera epelagoak.
- Jarrera zertxobait proaktiboa duten arren, ez dira gai inguruak zein bere egoera pertsonalak ezartzen dizkien zailtasunak gainditzeko.
- Batzuk frustrazio eta erruduntasun sentimendu negatiboak, ez dute irtenbiderik ikusten; beste batzuei ez zaie asko inporta.

Ez dute MUDANTZA egin.

IÑAKI



- 43 urte.
- Gasteizen bizi (euskaldunak, %22).
- Euskara ikasgai moduan 11 urtetik aurrera.
- Ezagutzarako saltoa: 18 urterekin (urtebetez euskaltegian eta gero unibertsitateko ikasketak euskaraz).
- Bikotea ere hiztun berria. Harremana euskaraz.
- Seme-alabei euskara transmititu.
- Familiako beste kide batzuekin ere euskaraz.
- Lanean zein harreman sozialetan ere euskara nahikotxo darabil.
- Bere euskara gaitasunarekin gustura.
- Batueraz, baina euskalkiak ulertzeko gai.
- Familian eten zen euskararen transmisio katea berreskuratu du.

Urtebete egon nintzan euskaltegian, eta hortik aurrera, ba **ez dut gehiago euskara ikasi, bai erabili**. Izan nintzen pixkat kamikazea. Hasi nintzen unibertsitatean euskaraz, karrera euskaraz egin nuen. Gero, ba bikoteak, edo bikoteek bazekiten euskaraz eta euskaraz egiten genun, hala nola, parrandaz... Zen, gehien bat, Mintzalaguna, ba, gure kabuz, ez? (...) Eta hortik aurrera ba, bikotearekin ezkondu, **bikoteak** nik baino gutxiago zekien, baina hala ere **ahalegindu** zan, eta azkenean gure arteko hizkuntza euskara bihurtu zan, seme-alabak izan, haiek ere ama-hizkuntza bezala euskara, eta hortik aurrera ba, bueno, gehien bat gurean hitz egiten da euskara familian. Ez bakarrik gure etxean, ba, arreba batek ere badaki, semeak ere, eta orduan, ba bueno, ba **etxeko hainbat lagunekin euskaraz egiten degu guztia**.

(Iñaki, Gasteiz, 41 urte)

Iñaki bezalako hiztunen ezaugarriak

- Testuinguru ez mesedegarrian bizi arren, sare aurkitu edo sortu dituzte.
- Ikaste prozesua: euskaltegia + erabilera.
- Erabilera: asko. Neurri batean euskaraz bizi.
- Barneko motibazioa: euskararekiko kontzientzia.
- Oso jarrera proaktiboa, euskara erabiltzeko aukerak sortuz.
- Autokontzeptu ona.

MUDANTZA egin dute: hiztun aktibo bihurtu dira.

Mudantza egiteko / ez egiteko gakoak

Hiztun berrien esperientzietan eragina duten faktoreak:

1. Erabiltzeko aukerak

- **Testuinguru soziolinguistikoa** (mesedegarria / oztopotzailea)
- **Sare sozialak** (familia, lagunak, lana)

2. Gaitasuna: maila eta gaitasun mota (“nolako euskara hitz egiten dut?”).

Ikaste prozesuarekin oso lotuta: eskola/euskaltegia bakarrik?, kalean ere?

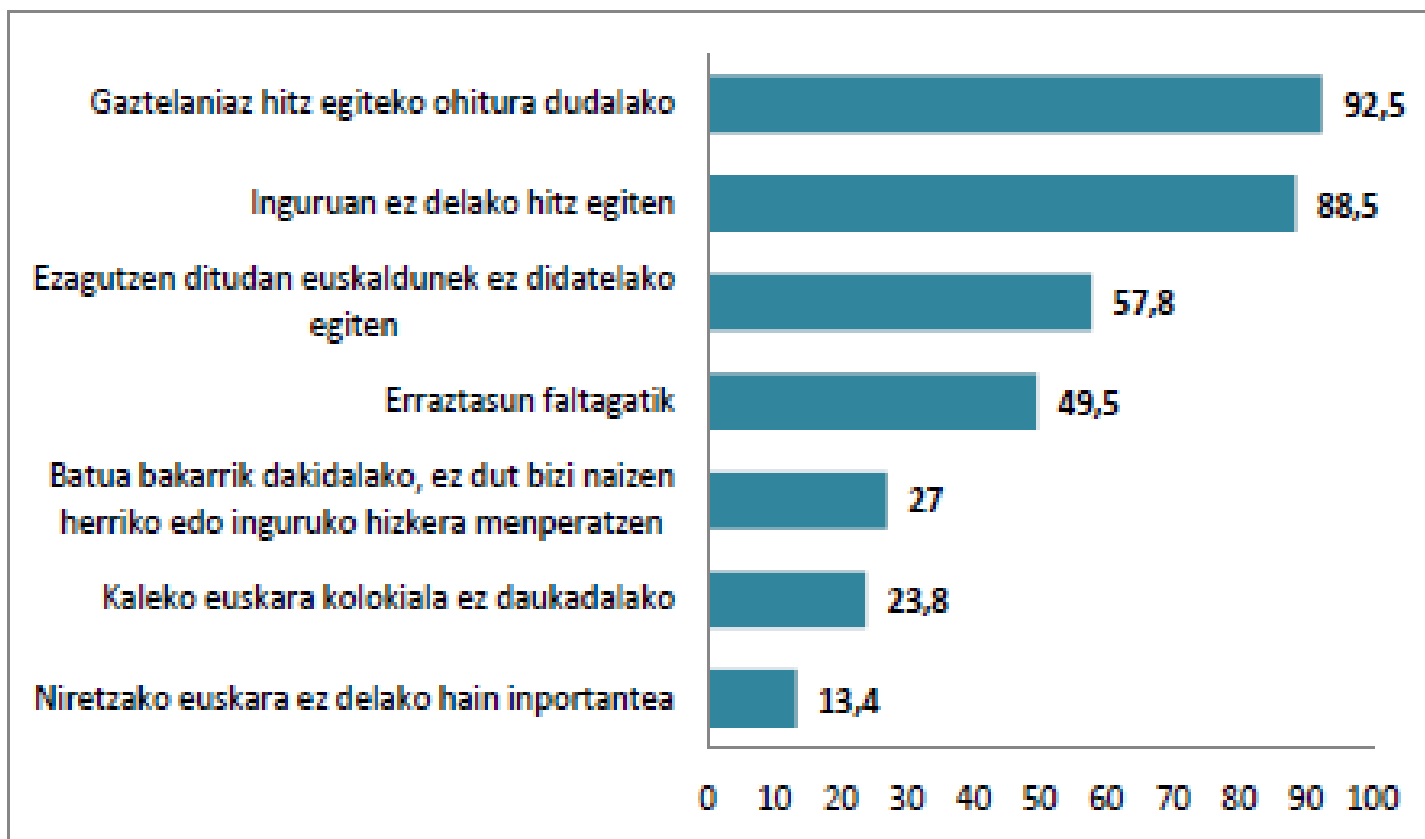
3. Kontzientzia. Motibazioak. Jarrera proaktiboa/erreaktiboa



==> **4. Autokontzeptua:** benetako euskalduna sentitzea, euskal hiztun “legitimoa” sentitzea.

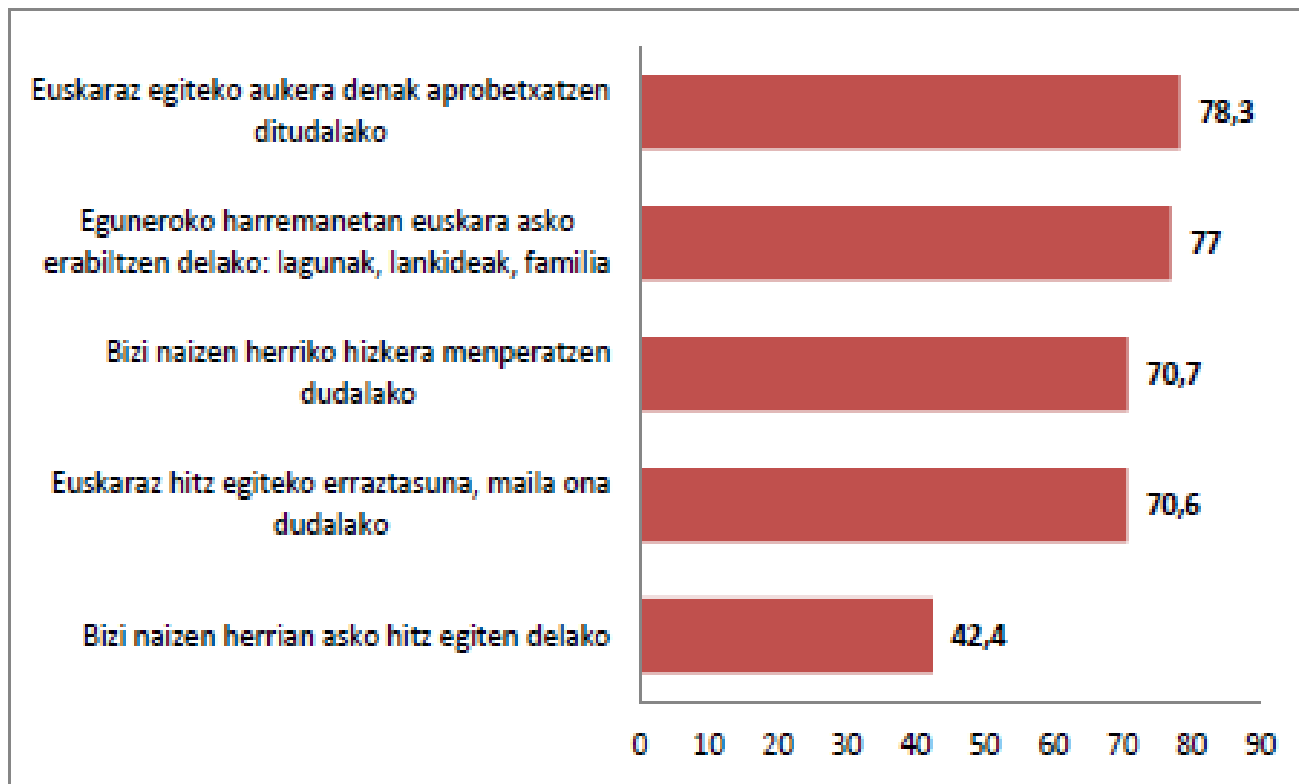
Euskararen erabileraren kontra eragiten duten faktoreak (%) *Zer dela eta erabiltzen duzu gutxi euskara?*

(Galdera hau “gutxi” edo “oso gutxi” erabiltzen dutenei bakarrik egin zitzaien)



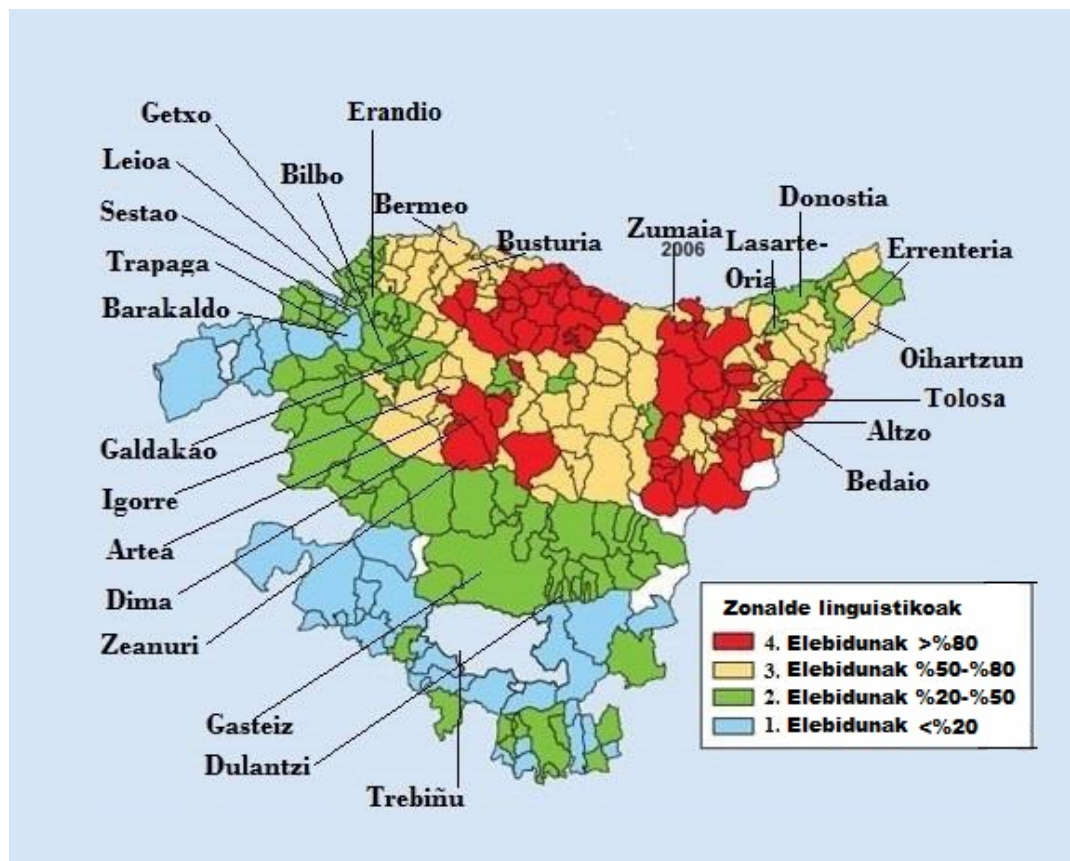
Euskararen erabileraren alde eragiten duten faktoreak (%): *Zer dela eta erabiltzen duzu asko euskara?*

(Galdera hau “beti / ia beti”, “euskaraz erdaraz baino gehiago” edo “euskaraz erdaraz bezainbeste” erantzun zutenei bakarrik egin zitzaien)



1. ERABILTZEKO AUKERAK:

Testuinguru soziolinguistikoa



EAEko zonalde linguistikoak (EUSTAT 2013)

Sareen garrantzia

*Eta beti, bueno, euskararekin ere, bueno, ba, gustoa, baina, bueno, baina **inoiz ez nun salto hori ematen**, ez?, erabiltzea, ez? Pausu hori ematea, ba bueno, niretzat izan zen, bueno, **bertigoko pausu bat**, ez? Bai, ze azken finean, bueno, ba, bueno, **ez neukan inguruan** ere, bueno ba normalean hitz egiteko norbait hola euskeraz, baina, bueno, beti erderaz, erderaz, erderaz eta azkenean, bueno ba, ba... Eta hamalau, hamabost urtekin **hasi nintzala koru baten kantatzen**, eta ordun ba **ezagutu jende berria**, eta ordun jende berri hoietan, ba **beste zirkulo batekoak**, ba euskaldunak bazeuden, eta ordun, ba, ba "zuk badakizu, ba animatu", eta ez dakit zer, eta azken, bueno, ba, aditzak eta ja menperatzen nitun, baina **ohiturik ez neukan...** [...] Gero **nerre emazteagaz**, nere emazteagaz oain, ba euskeraz hitz egin zun betidanik, **bere familian ere, ordun beste zirkulu baten sartzen zea** ere eta, bueno, hor betidanik denak...*

(Damian, Tolosa, 44 urte)

Testuinguruak ez du erabat baldintzatzen hiztunen esperientzia...

... gure partaide Iñakik erakutsi digun moduan.

Baina testuinguruaren zailtasunak gainditu ezinak izan daitezke...

... gure partaide Loretok erakutsi digun moduan.

2. GAITASUNA

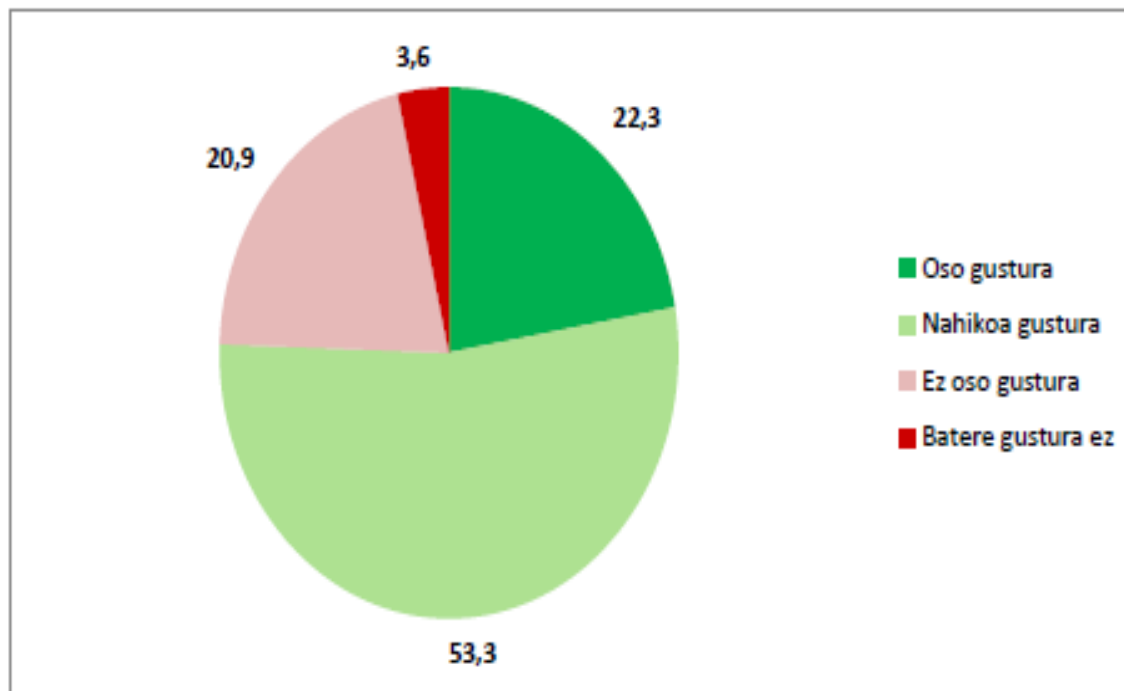
Gataitasun mota, ez maila soilik (“**nolako euskara hitz egiten dut?**”)

- Maila oro har
- Ahozko jariotasuna
- Erregistro aldarkortasuna
- Lekuan lekuko aldaera

Askotan, *falta* zaidanaren diskurtsoa

Duten euskararekin zein neurritan daude gustura (%)

Zenbateraino zaude gustura zure euskara mailarekin?



Duten euskararekin zein neurritan daude gustura (%), adin-tartearen arabera

<i>Zenbateraino zaude gustura zure euskara mailarekin?</i>	Adin tartea			Guzti ra
	18-26	27-37	38-55	
Oso gustora (%)	22,7	24,4	19,3	22,3
Nahikoa gustora (%)	54,9	50,5	55,1	53,3
Ez oso gustora (%)	18,9	20,9	22,9	20,9
Batere gustora ez (%)	3,5	4,3	2,7	3,6

Zer aipatzen dute gaitasuna dela eta?

*Badakit EGA daukadana, baina **jariotasuna eta erreztasuna hitz egiteko oraindik falta zait pila bat.***

(Emakumea, Tolosa, 32 urte)

[Niri gustatuko litzaidake] leku bateko euskeraz egitea, lagunekin egunero euskeraz egitea, ba lotsarik gabe euskeraz egitea.

(Gizona, Trapagaran, 21 urte)

(Euskalkiak) erakargarriak dira niretzako, eta **enbidia**, bai, enbidia, nik holan hitz egin nahi dut.

(Emakumea, Sestao, 21 urte)

Euskera batuaz hitz egitea hemen [**Tolosan**]
iruditzen zait, o sea, oso hotza edo oso, lagun batek
esaten dit, ***plastikozko euskera*** bezala.

(Gizona, Tolosa, 44 urte)

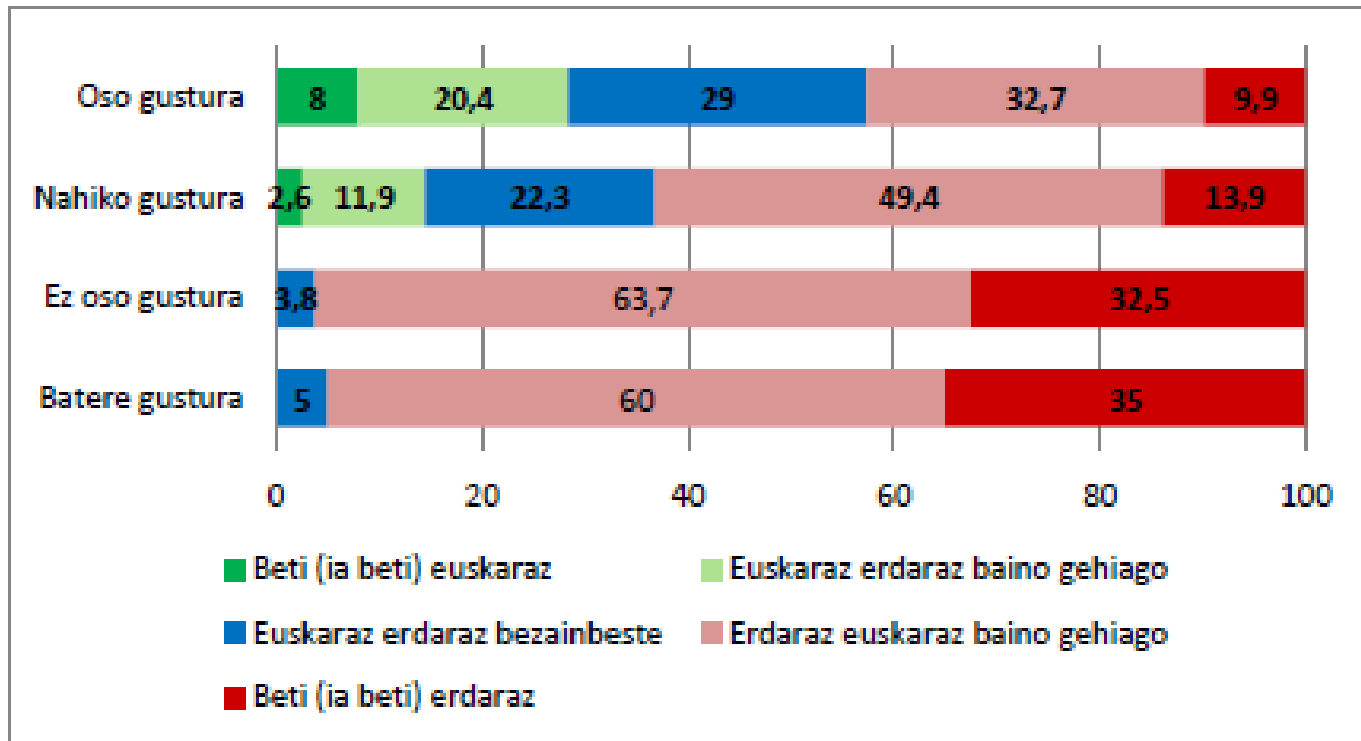
*Ni sentitu naiz... Nik batua ikasi dut eta askotan
gertatu zait hitz egitea euskaraz eta **begiratzea**
horrela en plan "joe, baina zuk batueraz egiten duzu,
hori ez da euskara". (...) Eta orduan, joe, horrek
sentiarazten zaitu, ez dakit, ba hori, **beste maila**
batean zaudela.*

(Emakumea, Getxo, 27 urte)

*Kalekoa ikasi eta erabiltzeko, **euskaltegia**
desikasi behar.*

(Marijose, Bermeo, 41 urte)

Euskararen erabilera egunerokoan hizkuntza gaitasunarekiko duten astebetetze mailaren arabera (%)



3. KONPROMISOA. JARRERA PROAKTIBOA / ERREAKTIBOA

*Berez, seigarren maila arte edo gazteleraz hitz egiteko tendentzia nakan, baina **seigarren mailatikan aurrera hasi nintzen euskera, euskera, euskera eta oain gaztelera apenas ez dut ikutzen**, osea, beti euskera hitz egiten dut, familiaz aparte. (...) Baino geo ikastolan hasi ziguten txarla ematen euskarari buruz eta, **"zergatikan ez dugu guk euskeraz hitz egiten?"**, eta gure buruai bultzatzen ba "benga", eta konturatzen ginenean igual gazteleraz ai ginala, ba **"goazen euskeraz eitea"**. Eta hasi ginen horrela eta geroztikan beti pertsona haiekin eta beste lagun guztiekin euskeraz dena.*

(Emakumea, Oihartzun, 20 urte)

MOTIBAZIOAK ETA SARIAK

- Integrazioarekin lotuta (gehienetan barnekoak, atxikimenduari lotuak edota identitarioak)
- Instrumentalak

Integrazioarekin lotuta

- Kanpo ez geratzeko
- “Euskaldunekiko eta bertoko kulturarekiko errespetu eta konpromisoagatik”
- Trantsizio-garaiko giro politikoarekin lotutakoak (lehen)
- Nazio-identitate eta abertzaletasunarekin lotutakoak

Motibazio instrumentalak:

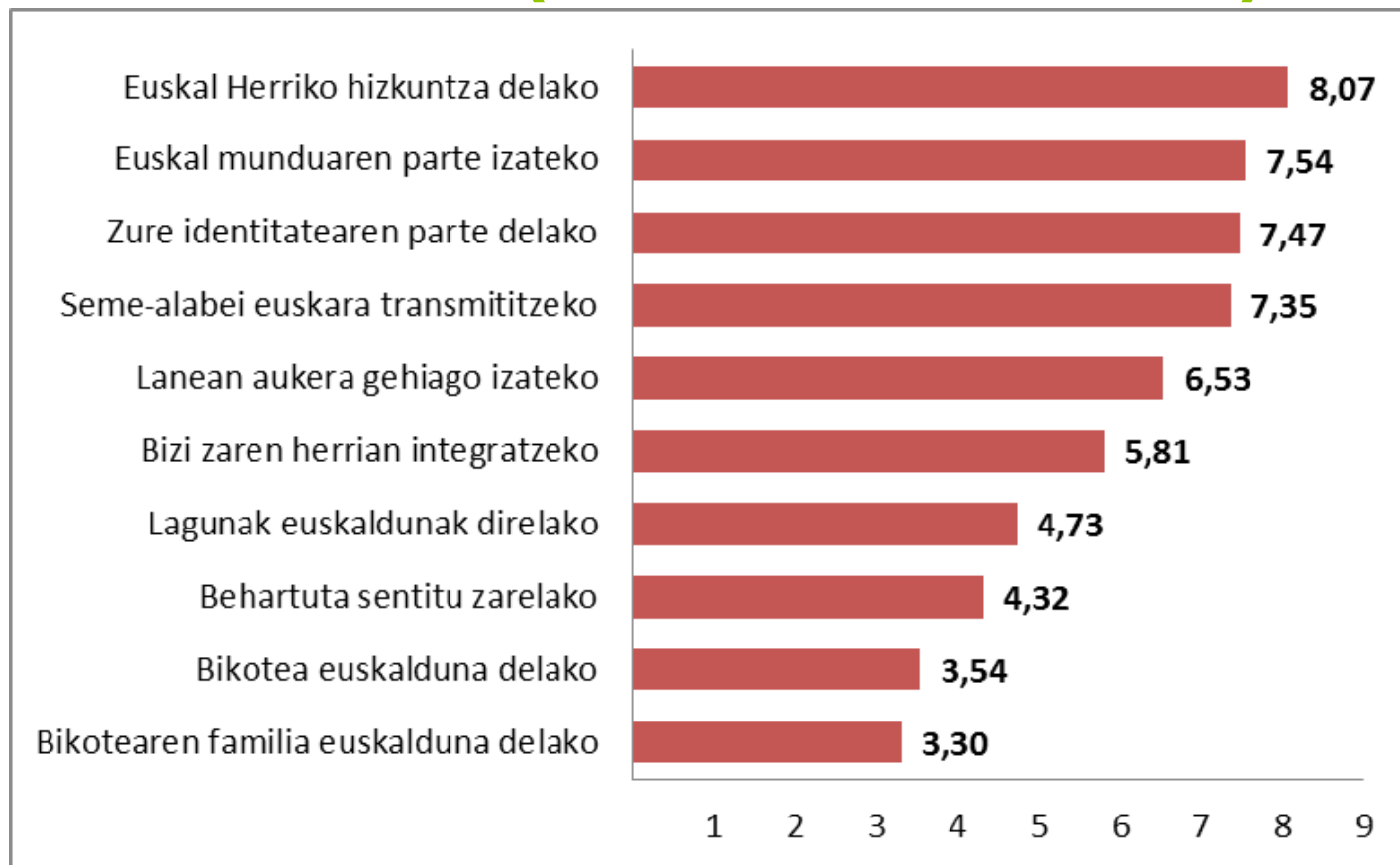
- Lanari begira, akreditatu beharra

Ni oso etsita nago neure lanbidean ikusten dudanagatik, **gero eta gutxiago** dira benetan ikasi nahian etortzen direnak euskaltegira, edo **benetan euskararekiko interesa**, edo kuriosidadea edo dutenak, gero eta gutxiago dira, oso, oso ikasle bakanak dira holakoak. Askok ez dute jarrera negatiborik, batzuk bai. (SE-D, 158)(Euskaltegiko irakasle bat)

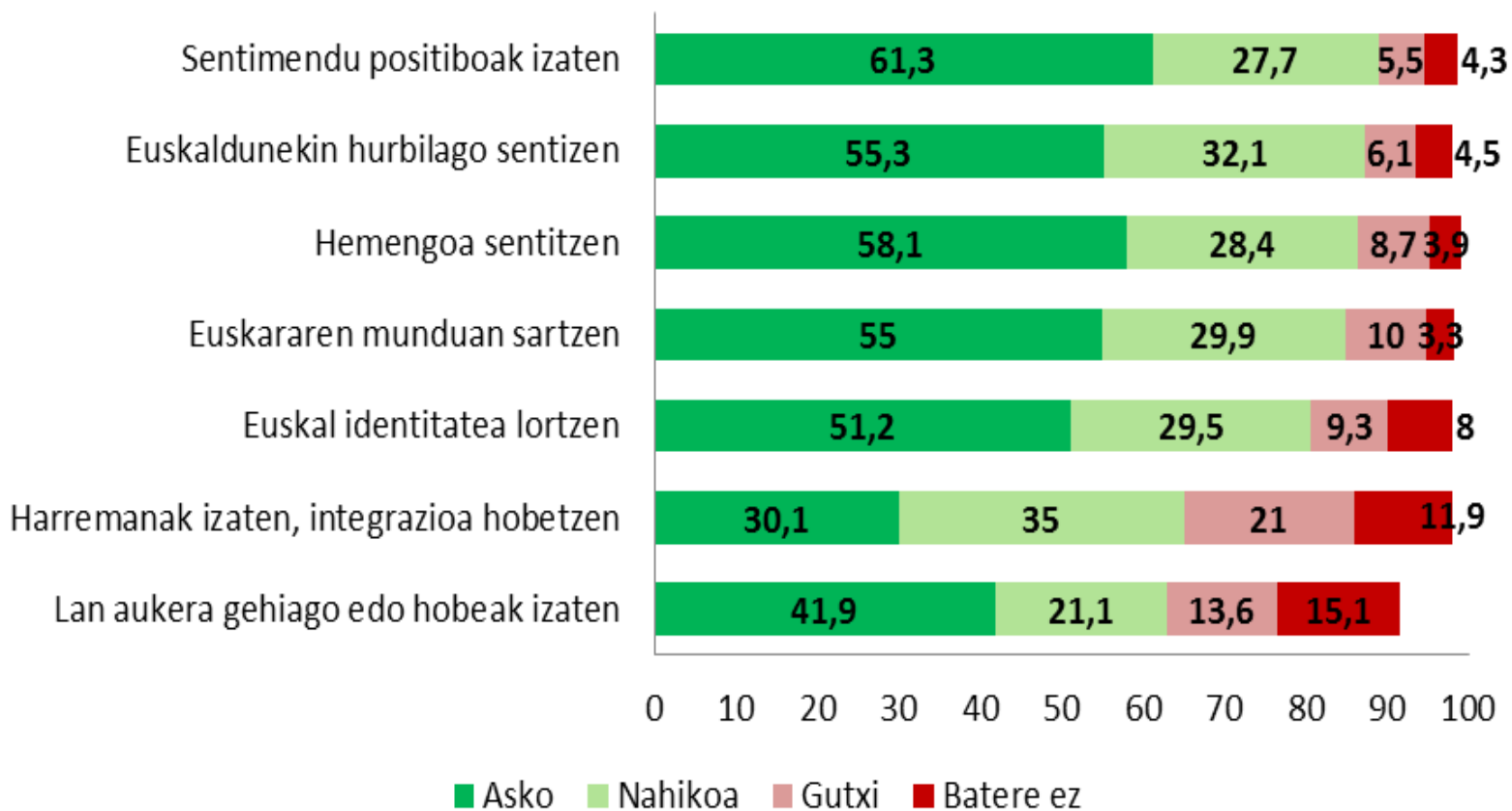
Euskara ikasteak ekarritako sariak

- Harremanak
- Hemengo sentitzea
- Sentimendu positiboak: asebetetzea, harrotasuna, poztasuna
- Bizitza aberatsagoa
- Lanpostua lortzearekin lotutako sariak

Euskara ikasteko izandako motibazioak (bataz bestekoak)



Euskara ikasteak ekarritako sariak (%)



4. HIZKUNTZA-IDENTITATEA: Nolako euskalduna naiz?

Autokontzeptua: benetako euskalduna sentitzea, euskal hiztun “legitimoa” sentitzea.

- **Euskaldun zahar**
- **Euskaldunberri**
- **Euskaldun**

“Euskaldunberria”

- *Falta* zaidanaren diskurtsoa
- Gaitasun mugatua
- Euskalkirik ez / kaleko erregistrorik ez
- Testuinguru sozioling. oztopotzailea
- Sarerik ez edo gutxi, eta ez indartsuak
- Erabilera gutxi

“Euskalduna”

- Oso gustora euren euskararekin
- Gaitasun osoa euren beharrentzat
- Kaleko hizkera bai / askok lekuan lekuko euskara
- Testuinguru sozioling. mesedegarria edota sare indartsuak
- Erabilera asko
- Kontzientzia. Jarrera proaktiboa

Gizartean dabiltzan etiketek/kategoriek...

euskaldunberri ---- euskaldun --- euskaldun zaharra

...legitimitasunaren continuuma erakusten dute?

ONDORIOAK:

Euskara jakiteak ez dakar automatikoki ...

- euskara erabiltzea
- “benetako euskaldun” sentitzea

Zelako gaitasuna irakatsi behar dugu euskaltegian?



ESKERRIK ASKO